

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCXVIII. ad annum MCLXXIX.

Parisiis, 1644

De Sponsalibvs Et Matrimonio contracto siue contrahendo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15588

32. q. 1. §.
Cum ergo.

conspectu ecclesiæ continentiam professæ, in domo propria cum filiis suis familiaque poterit remanere. Si autem talis fuerit, quæ suspicione careat, voto continentia celebrato, a sæcularium hominum conuersatione se remoueat, & in loco religioso, vbi Deo seruiat, perpetuo moretur. Nullus vestrum audeat mulierem aliquam tonsurare, vel eam ad habitandum secum assumat.

CAP. X. *Idem.*

Post votum simplex metu interpositum, permitti contrahere matrimonium.

Veniens ad nostram præsentiam Marcus eremita, sua nobis assertionem proposuit, quod quædam mulier cuidam viro absenti fide data se nupturam promisit: sed postmodum audiens plura de seueritate & inhumanitate ipsius viri, ei nulla ratione voluit copulari. Cum itaque timeret, ne illi nubere cogeretur, in manibus suis simpliciter votum continentia compromisit: non tamen vestem aut locum mutauit. Quo audito, prædictus vir aliam sibi copulauit, & ex ea prolem suscepit. Nos itaque attendentes tutius esse, vt præfata mulier post fidem & votum simplex oblatum, matrimonium contrahat, quam fornicationis reatum incurrat: fraternitati tuæ per A. S. mandamus, quatenus si plus non processerit, nec vestem aut locum mutauit, nec professionem fecit, prædictæ mulieri de fide mentita & voto violato congruam satisfactionem indicas, & ei cui vult nubendi in Domino licentiam tribuere non postponas.

D E S P O N S A L I B V S
ET MATRIMONIO CONTRAHENDO,
vel iam contracto.

CAP. I.

Idem abbati sancti Albani.

PROPOSITVM est nobis, quod vir quidam C. dum vxorem haberet, sibi aliam huius rei insciam copulauit, de qua plures filios habuit. Sed prima mortua, nititur a secunda discedere, asserens quod vxore sua viuente eam non licuit sibi copulare. Licet autem a Canonibus habeatur, vt nullus copuletur matrimonio quod prius polluerat adulterio,

ANNO
CHRISTI
1179.

& illam maxime, cui fidem dederat, vxore sua viuente, vel quæ machinata est in mortem vxoris: quia tamen præfata mulier incia, quod ille aliam vxorem haberet viuente, nec dignum esset, vt prædictus vir, qui scienter contra Canones venerat, lucra de suo dolo reportaret: consultationi tuæ respondemus, quod nisi prædicta mulier diuortium petat, ad petitionem viri non sunt ab inuicem separandi, cum ex suo delicto videretur commodum reportare.

CAP. II. *Idem Vuirgorniensis episcopo.*

Consuluit nos fraternitas tua, quid tibi faciendum sit de V Vilhelmo parochiano, qui licet in manu tua fidem dedit, quod mulierem quamdam duceret in vxorem: spreta tamen religione fidei, ipse sibi aliam copulare præsumpsit. Super hoc vtique consultationi tuæ taliter respondemus, quod licet non sit tutum contra fidem suam venire, si tamen aliam in suam receperit, nec in facto primæ mulieris ultra processerit, nisi quod fidem dedit, a muliere ea separari non debet, sed ei de læsione fidei pœnitentia est indicenda.

CAP. III. *Idem Vigilensi episcopo.*

Si vero puellam infra duodecimum annum aliquis desponsauerit, antequam ad annos matrimonio aptos ambo peruenerint, non possunt a pactione nuptiali recedere, & ad aliud matrimonium conuolare. Sed cum puella ad nubiles annos, & sponsus ad annos aptos matrimonio peruenerint, tunc de pactione ipsa complenda vel remittenda sunt audiendi, & ad implendum matrimonium ab his qui matrimonium iurauerunt, commonendi.

CAP. IV. *Idem eidem in eadem.*

Sponsam autem alterius, si est ætati nubili proxima, nullus consanguineorum aliquando potest matrimonio copulare.

CAP. V. *Idem ex Concilio Africano.*

Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, & post eam relinquere voluerit: dicimus quod conditio frangatur, & desponsatio firmiter teneatur.

Vel de præfenti, vel de futuro, cum inhonestata fuerit conditio.

Concil. Tom. 27.

Vuu ij

CAP. VI.

Idem GG. 7.

Manifestum est, eum puberem esse, qui de gesticulatione sui corporis talis est, ut iam procreare possit, licet ad metas legibus diffinitas non peruenit.

CAP. VII.

Idem Eboracensi archiepiscopo.

Accessit ad presentiam nostram nobilis vir V Vilhelmus filius G. cum literis tuis, ex quarum tenore perpendimus, quod cum filiam cuiusdam nobilis viri, dum esset minoris ætatis, desponsasset, & ipsa postmodum assensum in hac parte non præbente, antequam ad nubiles annos peruenisset, celebratum est inter eos diuortium. Procedente vero tempore, defuncto patre puellæ, matrem eius V Vilhelmus sibi matrimonio copulauit. Quod quidem factum cum sustinere nolles, eum solícite monuisti, ut ipsam dimitteret: & quia monitis tuis in hac parte noluit acquiescere, ipsum excommunicationis vinculo innodasti; Tandem accepta ab eo cautione, quod nostram adiret presentiam, & super hoc statutum nostrum firmiter obseruaret, eundem mandato nostro absolutum denuntiasti, & cum literis tuis ad presentiam nostram misisti. Verum præfatus V Vilhelmus in presentia nostra constitutus, sua nobis assertionem proposuit, quod puellam illam, dum esset infra duodecimum annum, desponsauit: postea vero antequam ad nubiles annos peruenisset, noluit aliquatenus consentire, ut præfatum V Vilhelmum in virum acciperet: & ita cum patre suo, in cuius potestate remanserat, & cum prædicto V Vilhelmo, ad presentiam tuam accessit: & cum ab ore puellæ audisses & per patrem eius, quod memoratum V Vilhelmum in virum nolebat, statim illum in plena Synodo ab huius desponsatione publice absolutum denuntiasti. Elapsis pluribus annis post mortuo patre puellæ, carissimus in Christo filius noster Henricus Anglorum rex, matrem supradictæ puellæ memorato V Vilhelmo tradidit in uxorem: quam ideo V Vilhelmus, ut discordia orta inter consanguineos suos & consanguineos mulieris sopiretur, accepit & solenniter desponsauit, & sine contradictione ecclesiæ duxit & ab ea liberos procreauit, & puella fuit alteri viro copulata. Verum licet contineatur in

ANNO
CHRISTI
1179.

literis ipsis, quod puella illa erat minoris ætatis, quando huiusmodi desponsatio facta fuit, tamen refert vtrum cum esset minoris ætatis, fuit proxima ætati aptæ matrimonio, aut infra septem annos. Ideo per apostolicam sanctionem fraternitati tuæ præsentibus mandamus, quatenus veritate diligenter inquisita & cognita, si tibi constiterit quod puella præfata non esset septennis quando præmemorato desponsata fuit, & postea in eum non consenserit, & quod idem V Vilhelmus ab huiusmodi desponsatione per te fuerit absolutus, matrimonium inter eundem V Vilhelmum & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter obseruari, & eorundem proles denunties esse legitimas. Quia sicut discretio tua non ignorat, desponsationes & matrimonium ante septimum annum fieri non possunt, si consensus postea non interuenit. Sane si præfata puella ante huiusmodi desponsationem septimum annum compleuerat, licet prædictus vir a desponsatione ipsius puellæ ipso iure fuerit absolutus, cum ea in eum consentire nolebat: inhonestum tamen videtur, vt matrem eius habeat, cuius filia sibi fuerat desponsata. Verum si tibi visum fuerit, vt cum matre maneat, ne discordia inter vtriusque consanguineos olim exorta, nunc autem sopita, denuo susciteatur, id dissimulare poteris, & æquanimiter tolerare. Filii autem quos ab ipsa suscepit, si eam tolerante ecclesia duxit in vxorem, a successione non possunt paternæ, vel maternæ hereditatis prohiberi.

Casus, vbi
matrimo-
nium a spò-
so cum ma-
tre spon-
sæ contractum
tenet.

Iustitia pu-
blice hono-
ratis.

C A P. VIII. *Idem Salernitano episcopo.*

Licet præter solitum & amplius solito multis simus & variis negotiis præpediti, ita quod non sit nobis facile aliquorum consultationibus respondere, illa tamen spiritali gratia, quam ad personam tuam habemus, & fraterna caritate cogimur quid sentiamus de his super quibus consuluit nos prudentia tua, tibi, quantumcumque sumus aliis intenti, præsentibus literis aperire. Consului nos si quidem, vtrum inter virum & mulierem præstito, vel non præstito sacramento, si legitimus consensus interuenerit de præsentem, carnali copula non secuta, liceat mulieri alii nubere: vel si nupserit alii, & carnalis fuerit copula secuta, an ab ipso debeat separari. Super hoc inquisitioni tuæ

V u u iij

taliter respondemus, quod si legitimus consensus ea solennitate qua fieri solet, præsente scilicet sacerdote, aut etiam eius notario, sicut etiam in quibusdam locis adhuc obseruatur, coram idoneis testibus interueniat de præsenti, ita quod vnus ad alium in suam mutuo consensu verbis expressis recipiat, vtrimque dicendo: Ego te recipio in meam, & ego te in meum; siue sit iuramentum, siue non, non licet mulieri alii nubere: & si nupserit, & fuerit carnalis copula subsecuta, ab eo separari debet, & vt ad primum redeat, ecclesiastica districtione compelli, quamuis alii aliter sentiant, aliter etiam a quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum.

27. Quest.
ultima.

ANNO
CANTU
1179.

C A P. IX. *Idem Vniuersaliensi episcopo.*

Meminimus nos ex parte tua quæstionem huiusmodi audiuisse, scilicet, vtrum illi qui se ad religionem coram episcopo deuouerant transituros, & habitum religionis susceperunt, si postmodum vxores duxerint, cogendi sunt eas dimittere, & ad ecclesiam, cui se contulerunt, redire. Super hoc vtique duximus respondendum, quod si quisquam qui se religioni deuouerit, & habitu suscepto professionem fecerit, postmodum aliquam sibi copulauerit, est ab ea cogendus recedere, & ad ecclesiam, cui se contulit, debet sine contradictione transire. Verum si habitum non suscepit, nec professionem, sed solummodo votum fecit, & se ad religionem transiturum promisit: licet postea matrimonium contraxerit, non est ad ecclesiam cogendus transire, & matrimonii votum rescindere.

Infra de
monachis
in probatio-
ne susceptis.

C A P. X. *Idem Noruicensi episcopo.*

Continebatur in literis tuis, quod cum quædam puella infra nubilem aetatem cuidam viro in vxorem tradita fuerit, & ab ipso traducta parentibus assentientibus eam legitimæ aetatis existere, hæc ad nubilem aetatem perueniens, alii nubendi licentiam postulauit, asserens se in eundem virum nullatenus consensisse: prædictus vero vir e contra proponit, quod licet eadem puella nondum forte annum duodecimum attigisset, cum tradita fuisset ei in vxorem, vsque adeo tamen fuit aetati proxima, quod ipsam carnali commixtione cognouit. Inde est, quod cum ipsa eidem vi-

ANNO
CHRISTI
1179.

ro dicit se incognitam, & ita nos consuluisti, vtrum alii possit nubere: taliter respondemus, quod cum in decretis habetur expressum, quod si vir dixerit quod vxorem suam cognouerit, & mulier negauerit, viri standum est veritati. Vnde prefato viro qui se dicit prefatam puellam cognouisse, fides est habenda, si id iuramento firmauerit: & si fuerit proxima duodecimo anno, vel circa duodecimum annum, & cum suo consensu & voluntate parentum desponsata & benedicta fuerit, & cognita ab eodem viro, separari non debent, prefertim cum parentes ipsam legitimæ ætatis faterentur. Si vero puella infra nubilem ætatem & atati non proxima, alicui desponsata fuerit, benedicta atque traducta, non licet alicui de consanguinitate illius, cui desponsata fuerit, eam ducere in vxorem: nec fas est eidem sponso, de consanguinitate puellæ sibi aliquam copulare.

Viri veritati
standum v-
bi sit.27. Quæst.
Si despon.

CAP. XI.

*Idem Noruicensi episcopo, & ** archidiaconis.*

Lator presentium VV. parochianus vester sua nobis assertionem monstrauit quod cum in facie ecclesiæ quamdam mulierem viduam, A. nomine, legitime desponsasset, & carnali copula subsecuta, inter eos scandalum est subortum, cuius occasione predictus vir ei debitum coniugale subtraxit: consanguinei dictæ mulieris hoc molestum habentes, coram vobis quæstionem mouerunt, proponentes quod mulierem inuitam & renitentem, nec ætatis aptæ matrimonio existentem, duxisset vxorem. Et quoniam idem vir vitam, sicut nobis proponitur, cupiebat agere dyscolam, deinde vtriusque studio interueniente, fuerunt minus rationabiliter separati. Nolentes igitur vt matrimonia canonice contracta, leuitate quadam dissoluantur, discretionem vestram per A. S. mandamus, quatenus si vobis constiterit, predictos virum & mulierem per iudicium ecclesiæ non fuisse rationabiliter separatos, ecclesiamque deceptam, ipsos contradictione & appellatione cessante, faciatis sicut virum & vxorem in simul permanere.

CAP. XII. *Idem Pan. archiepiscopo.*

De illis autem, qui præstito iuramento promittunt se

Sponsalia,
sed non ma-
trimonium,
recte con-
trahi in cō-
ditionis
euentum.

aliquas mulieres ducturos, & postea eis incognitis, dimittunt terram, & se ad partes alienas transferunt: hoc tuae discretioni volumus innotescere, quod liberum erat mulieribus ipsis, si non est amplius in facto processum, ad alia vota transire: recepta tamen de periurio poenitentia, si per eas non steterit, quo minus matrimonium consummetur: Si vero aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum praestiterit alicui mulieri, Ego te accipio in vxorem, si tantum mihi donaueris: reus periurii non habebitur, si eam nolentem sibi soluere, quod iuramento sibi petiit dari, non acceperit in vxorem, nisi consensus de praesenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsequuta.

C A P. XIII. *Idem abbati de Fontibus, & M. vicario.*

Significauit nobis O. Andegauen parochianus Eboracensis ecclesiae, per VV. fratrem suum, quod VV. de Romare, qui est ex hac luce subtractus, eum capiens, tamdiu in vinculis ferreis & carcere tenuit, donec iurare coegit, quod Ha. mulierem duceret in vxorem. Cum autem carcerem & vincula euasisset, aliam in vxorem accepit, de qua filios procreauit. Postea vero idem O. a praefata Ha. coram venerabili fratre nostro Eboracensi archiepiscopo apostolicae sedis legato tractus in causam, ab eo coactus est iuramento firmare, quod ad illam quam sponte acceperat in vxorem, non accederet, donec lis esset ecclesiastico iudicio terminata. Ceterum quia priusquam de causa cognosceretur legitime, praenominata Ha. diem clausit extremum, praedictus O. ad eam de qua filios habuit, reuertit non audet. Inde est, quod discretioni tuae per A. S. P. M. quatenus rei veritate diligenter inquisita & cognita, si vobis constiterit quod eidem O. tanta vis illata fuerit, vt praedictam Ha. iuraret in vxorem accipere, & quod sponte in eam non consenserit: nec post praestitum iuramentum ipsam carnaliter cognouerit: propter hoc non dimittatis, quin ad illam quam postea accepit in vxorem, reuertendi, appellatione cessante, liberam tribuatis facultatem. Verum si praenominatus O. in praefatam Ha. consensit, & post praestitum sacramentum, quod ipsam in vxorem acciperet, carnaliter cognouit, ne ad secundam reuertatur, sub interminatione anathematis inhibea-

27. Quest.
1. Palam
duobus.

ANNO CHRISTI 1179. hibeatis, dantes ei licentiam, aliam, si voluerit, ducendi vxorem.

* *Tricesi* CAP. XIV. *Idem * Cretensi episcopo.*

Significasti nobis, quod quidam miles in prouincia tua vxorem suam sine iudicio ecclesie & auctoritate dimiserit, pro eo quod suggestum ei fuerat, ipsam incestum cum quodam consanguineo suo commisisse, & propter hoc vinculo fuit excommunicationis adstrictus. Verum mulier ipsa non continuit, sed sobolem ab alio viro suscepit: nec minus postulat viro suo restitui, asserens se ab ipso iniuste fuisse dimissam, & eundem virum materiam adulterandi sibi dedisse. Vnde quia nos consuluisti, vtrum mulier ista debeat viro suo restitui, & vir ad eius receptionem compelli: fraternitati tue presentibus literis respondemus, quod si manifestum est, mulierem ipsam adulterium commisisse post dimissionem, sed non * idem si ante, ad eam recipiendam prefatus vir cogi non debet, nisi constaret ipsum cum alia adulterium commisisse.

27. Quest. 2.
Si tu abstin.

CAP. XV. *Idem Vigornensi episcopo.*

Ad aures nostras perlatum fuisse cognoscas, quod cum quidam parochianus tuus vxorem duxisset, ea dimissa, aliam, scilicet ei consanguineam, sibi copulare presumpsit, & eam carnali commixtione cognoscere, & secum tenere minime dubitauit. Cumque prior mulier super hoc querelam mouisset, matrimonium eius denegauit, & secundae copulam professus est. Vnde cum primum coniugium aduersus eum per testes probaretur fuisse, quoniam a secunda recedere noluit, ad audientiam nostram appellauit. Super quo vtique prudentie tue respondemus, quod si prima mulier & secunda, se vel prima vel secunda linea contingunt, tu virum facias vtraque, omni contradictione & appellatione cessante, carere, & sine spe coniugii perpetuo manere. Si vero eas * interdicto gradu solummodo vel supra sese attingere constiterit, tu ipsum compellas a secunda recedere: & de commisso poenitentia sibi condigna imposita, eum priorem sicut vxorem suam recipere, & maritali de cetero affectione tractare constringas.

25. Quest. 5.
de affinit.

* fort. in
tertio

CAP. XVI. *Idem Beluacensi episcopo.*30. Quest. 1.
Illud.

Super hoc quod de latore præsentium tuis literis quaesivisti, an liceat sibi matrimonium cum ea contrahere, quam, vxore sua viuentem, sibi de facto copulauit in matrimonium: tuæ sollicitudini duximus respondendum, quod si adultera in mortem alterius aliquid est machinata, seu iste fidem dederit, quod ea defuncta hanc esset ducturus: secundum Canones ab eius consortio perpetuo prohibetur, & hæc prohibitio perpetuo est obseruanda.

CAP. XVII. *Idem archiepiscopo Senonensi.*

Ante carnalem copulam ipsa ad religionem non transeunte. Alio qui secus, vt supra de coniugatis & sponsis: verum, si post consensum, contra.

Porro si qui vir & mulier pari consensu contraxerint matrimonium, & vir ea incognita, aliam duxerit in vxorem, & eam cognouerit, cogendus est secundam dimittere, & ad primam redire. Quia quamuis exinde sit diuersa quorundam sententia, & non eadem consuetudo ecclesiæ, tutius tamen videtur, vt primam hanc quam secundam, cum a prima iudicio ecclesiæ separari non debeat, postquam cum ea pari voto & consensu matrimonium contraxit. Sane quamquam mulieri desponsatæ, & a viro non cognitæ, liceat ad religionem transire, aliam tamen non potest ducere in vxorem.

CAP. XVIII. *Idem Eberardo Paduano episcopo.*

Sollicitudini sedis apostolicæ incumbit, vt si dubia vel difficilia ad nostram aurem perferantur, ea debeamus absoluere, & in lucem reuocare. Super eo siquidem vnde nos consuluit dilectio tua, quid videlicet seruandum sit, & retinendum de muliere, quæ cum sit vni viro desponsata, ab alio postea desponsatur & cognoscitur: sollicitudini tuæ taliter respondemus, quod licet quarundam ecclesiarum consuetudo habeat, vt cum secundo viro debeat remanere, conuenientius tamen videtur, vt si vir & mulier ad ætatem coniugio aptam deuenierint, & infra mulier desponsata fuerit, quod vir mulierem in suam, & mulier virum in suum recipiat, licet postea ab alio desponsetur & cognoscatur, debet primo restitui.

ANNO
CHRISTI
1179.ANNO
CHRISTI
1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

CAP. XIX.

De muliere, quæ est inuita tradita viro, & detenta, cum inter vim & vim sit differentia, & vtrum postea consensus intercesserit, quia certum nobis nil expressisti, inquisitioni tuæ nil possumus respondere. Illos autem qui propter consanguinitatem prohibentur coniungi, & postea contra interdictum ecclesiæ sese receperint, excommunicationi debes subiicere, donec tamdiu separentur, quousque legitime cognoscatur, vtrum eorum matrimonium de iure possit & debeat stare.

CAP. XX. *Idem Cantuariensi archiepiscopo.*

Ex literis quas super causa matrimonii cuiusdam iuuenis, R. nomine, & Mariæ filiæ Gileberti de sancto Leodegario, transmisisti, sollicitudo nobis innotuit, quam in ipsius negotii examine seruasti. Quia vero absentibus partibus veritatem nequiuimus plenarie indagare, nec causam ipsam ad te remittere, a quo pars mulieris ad audientiam nostram noscitur appellasse, eam venerabilibus fratribus nostris, Vintoniensi, Herefordensi, & Bathoniensi episcopis duximus committendam. Ideoque fraternitati tuæ per A. S. presentibus mandamus, quatenus partes adire eorum presentiam, cum ab eis fuerint euocata, & quod ipsi iudicauerint inuolabiliter obseruare, contradictione & appellatione cessante, compellas.

Ad eum a quo est appellatum, non posse causam remitti.

CAP. XXI. *Idem Urbanus M. Cenom.*

Cum in apostolica sede, cui licet immeriti præsidemus, magisterium resideat totius ecclesiasticæ disciplinæ, dignum est & consonum rationi, vt quoties circa negotium ecclesiæ aliquid dubietatis emerferit, ad ipsius deliberationis arbitrium recurratur. Intelleximus siquidem quod cum inter villicum de Herneia & vxorem eius coram te quæstio matrimonii tractaretur, & productis testibus, & eorum examinationibus diligenti examine discussis, ante publicationem idem villicus reuersus ad propria, publice inter se & vxorem suam proposuit, sententiam diuortii iudicio ecclesiæ esse promulgatam: & sic suggesta omnibus falsitate, quamdam aliam mulierem facti

Concil. Tom. 27.

Xxx ij

nesciam, sibi copulare præsumpsit. Postmodum vero super prioris matrimonii quæstione literis a sede apostolica impetratis, delegati iudices sententiam diortii protulerunt. Vnde quia villicum & mulierem quam superinduxerat, pendente lite prioris vxoris, inuicem assensu consentire: tua nos duxit fraternitas consulendos, vtrum tales sint ad matrimonium admittendi. Nos autem auctoritate præsentium tuæ sollicitudini respondemus, quod imposita ei poenitentia competenti, & infra ipsius poenitentiae tempus carnali commercio interdicto, postmodum in maritali copula poterunt remanere. Super eo vero quod a nobis similiter postulasti, vtrum ille qui in quamdam mulierem consensit, si pater eius videlicet suum præstaret assensum, si ad consummandum matrimonium sit compellendus: non minus respondemus, quia cum assensus liber dici non possit, qui alieno reseruatur arbitrio ac conditioni, ipsum canonica non improbant instituta, quæ consonant honestati, nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam ad contrahendum matrimonium est cogendus. Nam licet felicis recordationis Alexander papa prædecessor noster in suis videatur consultationibus respondisse, quod desponsalia interposita conditione certa, conditione ipsa minime obseruata, si consensus de præfenti intercedat, vel carnalis copula subsequatur, dissolui non debent, sed firmiter obseruari: nequaquam est nostræ diffinitioni contrarium, cum huiusmodi consensus nequaquam sit de præfenti habendus, licet per verba de præfenti euidentius exprimatur, quod in alieno arbitrio non habito, sed habendo, consistunt: aliam tamen non potest ducere vxorem.

Ante carnalem copulam ipsa ad religionem transeunte, alioqui fecus, vt supra.

C A P. XXII. *Idem Eberardo Paduano.*

Super eo quod ex literis tuis intelleximus virum quemdam & mulierem de mandato domini vtriusque assensu se inuicem recepisse, nullo sacerdote præfente, nec adhibita solennitate, quam solet Anglicana ecclesia adhibere, & aliam prædictam mulierem ante carnalem commixtionem sollemniter duxisse & cognouisse, tuæ paternitati duximus taliter respondendum, quod si primus vir & mulier pari consensu de præfenti sese receperint, ipsa de-

ANNO
CROZII
1179.

1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

bet primo restitui, cum nec potuerit, nec debuerit, post talem consensum alii nubere: si vero consensus talis inter eos non intercesserit sub verbis illis quæ diximus, nec carnalis copula etiam assensu de futuro præeunte, secundo viro qui eam postea traduxit atque cognouit, mulier ipsa debet relinqui, & ab impetitione prioris absolui, iniuncta primo pœnitentia de læsione fidei vel violatione iuramenti, si dedit fidem vel præstitit iuramentum.

CAP. XXIII. *Idem eidem in eadem epistola.*

Sponsam autem alterius, si est nubili ætati proxima, nullus consanguineorum aliquando sibi potest matrimonio copulare.

CAP. XXIV. *Idem Andrensi episcopo.*

Super eo vero, quod de illo nobis significasti, qui cum procreare vellet filios, vxori suæ nunquam carnis debitum reddidit vel reddere potuit, inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod diuersa sunt inde decreta, diuersa sententia. Sed consuetudo est Romanæ ecclesiæ, in similibus taliter tenere, quod si non potest eam sicut vxorem habere, ipsam habeat sicut sororem.

Ob coeundi impotentiam non fieri diuortium.

CAP. XXV.

Idem abbati sancti Edmundi, & de Rameseria.

Ex parte Emmæ mulieris nostris est auribus intimatum, quod Andreas sibi coram sacerdote quodam & diacono & aliis, pluribusque tam clericis quam laicis ad hoc conuocatis, iuramentum præstiterit, quod ipsam ab eo tempore pro coniuge teneret, & ei sicut vxori suæ fidem seruaret: ipsa quoque Andream præstito iuramento promisit, se illum pro marito habituram, & fidem ei tamquam proprio viro seruaturam. Quo factò, diu in eadem domo cohabitantes, sibi liberos procreauerunt. Procedente vero tempore prædictus Andreas contra iuramentum præstitum prænominatam Emmam & filios ex ea procreatos reliquit, & a cohabitatione recessit. Quia igitur nemini licet vxorem suam sine manifesta causa fornicationis dimittere, & tunc eam vel sibi reconciliare debet, aut ipsa viuente continere: nec

31. q. 1. Dixit.

nos sustinere debemus, vt prædictus Andreas iuramenti præstiti religionem infringat: discretioni vestræ per A. S. præsentibus mandamus, quatenus rei veritate diligenter inquisita, si, prout superius dictum est, ita esse inueneritis, eundem Andream moneatis studiosius, vt suæ salutis consulens, & superinducta quam habet, prius dimissa, ad vxorem suam redeat, & eam maritali affectione tractet, & reatum suum condigna pœna expiare satagat. Quod si commonitioni vestræ acquiescere forte contempserit, vos eum & superinductam, omni occasione & appellatione cessante, excommunicationis vinculo innodetis, & vsque ad dignam satisfactionem præcipiatis hominibus, sicut excommunicatos, cautiùs euitare.

CAP. XXVI.

Idem Pictauiensi episcopo.

Ex literis venerabilis fratris nostri * Sanxonis episcopi accepimus, quod cum duo nobiles viri sui episcopatus, VV. scilicet de * Monda, & B. de Mauritania, filios & filias im-^{*Monda} pubescentes haberent, & spe pacis inter eos reconcilian-^{da} dæ ita inter se conuenirent, quod filios & filias mutuis inuicem matrimoniis sociarent: & hoc tam patres quam filii sub iuramento se facturos promiserunt. Inter quos quidem G. prioris filius, filiam prædicti B. consentiente patre, semel & iterum recipere in vxorem iurauit. Cumque ipso volente ad alia vota migrare, eum episcopus sub distinctione anathematis compellere voluit, vt secundum quod iurauerat, filiam præfati B. traduceret in vxorem, ipse ad audientiam nostram appellauit: & altera parte nuntium suum ad nos destinante, nec ipse venit, nec responsalem aliquem pro se transmisit. Quia igitur periculum G. prædicto extitit, contra iuramentum suum venire, fraternitati vestræ per A. S. præsentibus mandamus, quatenus cum exinde fueris requisitus, vtramque partem ante tuam conuoces præsentiam, & rationibus hinc inde plenius auditis & agitatatis, si tibi constiterit, quod præfatus G. præstito iuramento firmasset, quod filiam memorati B. duceret in vxorem, eum moneas, & auctoritate nostra distincte compellas, vt ipsam, nisi rationabilis causa extiterit, in vxorem recipiat, & maritali affectione pertractet. Si vero rationabilem causam prætereundere voluerit, eam cum omni diligentia & stu-

ANNO
CHRISTI
1179.

dio audias, & sine canonico, appellatione cessante, decidas. Ceterum si legitime monitus iudicio tuo parere contempserit, eum & patrem suum, si fouere ipsum in sua malitia præsumpserit, excommunicationis vinculo adstringas: & in tota terra ipsorum omnia diuina, præter baptismi paruulorum & pœnitentias morientium, prohibeas officia celebrari.

CAP. XXVII.

Benedictus papa Gaudentio patriarchæ.

Lex diuinæ constitutionis sedem apostolicam totius posuit orbis terrarum magistram: vt quidquid vbique locorum dubitatur, ab ea tandem ratio eiusdem requiratur. Affatus est autem nos suis literis eiusdem cathedræ sessorum, ac percontatus est quidam vir nomine Ioannes, pro connubio filix suæ superstitis, cuius soror defuncta, cuidam iuueni nomine Stephano, simplicibus verbis fuit desponsata, & antequam ad nuptias peruenerit, morte præuenta: vtrum cum eodem iuvene possit matrimonium celebrari superstitis filix, necne. Namque testatus est, huius rei rationem haberi apud vos ambiguam, quam, Deo docente, reddimus his verbis certissimam. Protoplastus enim ille radix, & origo nostra, detracta sibi costa videns mulierem formatam, prophetico spiritu inter alia protulit: *Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhæ-* Genes. 2.
bit uxori suæ, & erunt duo in carne vna. Quibus verbis innouit, non aliter virum & mulierem posse fieri vnâ carnem, nisi carnali copula sibi cohæreant. * Qui ergo nequam mixtus est extraneæ mulieri foedere nuptiali, quo pacto per nuda sponsionis verba possunt vnâ caro fieri, nullatenus valemus intueri: propinquitatem enim sanguinis verbis dicitur, non verbis efficitur. Sed nec osculum parit propinquitatem, quod facit nullam sanguinis commixtionem. Propinquitatem sanguinis verbis dici, nõ effici.
Quoniam vero ita prorsus se habet res Ioannis istius, vt velit filiam illi nuptiis copulare, cui primam iam decreuerat desponsare: censura apostolica mandamus hoc absque criminis vitio posse fieri. Nam cur prohibeamus quod prohibitum nunquam sacra scriptura declarauit? Sed neque mundanæ leges, connumeratis personis quibus inter se nuptias contrahere non licet, de huiusmodi aliquid dicunt

*Quod

negotio. Ne ergo abnegetis, quod nulla abnegandum ratione monstratis.

CAP. XXVIII.

Idem Vintoniensi, Bathoniensi, & Herefordensi episcopis.

Ex literis venerabilis fratris nostri Cantuariensis archiepiscopi apostolicæ sedis legati, ad audientiam nostri apostolatus peruenit, quod cum G. de sancto Leodegario, Mariam filiam suam absentem, cuidam iuueni R. nomine desponsasset, postmodum quibusdam ipsius mulieris consanguineis procurantibus, memoratus R. cum ea præsentem per verba præsentis temporis contraxit, sicut dicitur, matrimonium, fide hinc inde corporaliter præstita, quod vir mulierem sicut uxorem legitimam de cetero exhiberet, & ipsa reuerenter ei sine contradictione, sicut viro legitimo, obediret; nihilque defuit, nisi solennitas illa in facie ecclesiæ celebranda, quæ propter tempus quadragesimæ tunc non potuit effectui mancipari. Tempore vero procedente orta suspicione, quod præfatus R. ad alia desideret vota transire, ad examen fuit iam dicti archiepiscopi causa perlata; qui sub anathematis interminatione prohibuit, sicut ex literis ipsius accepimus, ne antequam de præscripto negotio plene constaret, vir ad secunda vota transiret. Sed ipse præscripta prohibitionem contempta, filiam Hugonis de Polstede, Mathildem nomine, in facie ecclesiæ sibi solenniter copulauit uxorem. Postmodum vero duabus mulieribus & viro coram archiepiscopo constitutis, præfatus R. publice confessus est, se cum Maria, sicut dictum est, publice matrimonium contraxisse, & aliam, scilicet Mathildem, praua quorundam suggestionem seductum accepisse. Maria vero frequenter asseruit, quod pater eius non mouerat de voluntate eius querelam, adiiciens quod inter ipsam & præfatum R. excepta sola fide de contrahendo matrimonio, nulla obligatio intercesserat: quam, quia ipse non seruauerat, seruare minime tenebatur: & ideo, quia eam quam secundo acceperat, relinquebat. Cum autem præfatum R. tamquam proprium virum restitui postularet, & archiepiscopus vellet de primo matrimonio cognoscere, ob id maxime, quia mulieres dicebantur sese consanguinitate contingere, ac per hoc tam incestus quam adul-

32. q. 4. Non
opor.

ANNO
CHRISTI
1179.

ANNO
CHRISTI
1179.

adulterii vitium timebatur, Maria ad apostolicam sedem appellationis vocem emisit, & festum circumcisionis proximæ terminum appellationi præfixit, appellationem vero archiepiscopo deferens, eidem Mariæ sub periculo animæ & excommunicationis interminatione districtius interdixit, ne cui nuberet, donec causâ ipsa coram nobis vel coram delegatis ab apostolica sede iudicibus, finem debitum fortiretur. Ipsa tamen de remedio appellationis confisa, cuidam alii, VV. nomine, nihilo minus nupsit; & propter hoc citata coram archiepiscopo noluit propter appellationem, quam obierat, apparere. Cum igitur absentibus partibus non videretur nobis negotium finiendum, ipsum experientia vestra de qua plene confidimus committentes præsentium auctoritate terminandum: quatenus partibus ante præsentiam vestram conuocatis, inquiratis diligentius veritatem: & si nihil constiterit quod impediât, præter consensum qui inter præfatum R. & Mariam asseritur præcessisse, secunda matrimonia inuiolabiliter obseruanda, sublato appellationis diffugio, iudicetis. Licet enim contra interdictum ecclesiæ ad secunda vota transire nequaquam debuerit, conueniens non videtur, vt ob id solum sacramentum coniugii dissoluatur. Alia enim pœna debebat eis imponi, quod contra prohibitionem ecclesiæ hoc fecerunt. Nonis Februarii.

Scilicet de futuro, secundum affectionem Mariæ, nam de præsentibus secundum impediret & rescinderet matrimonium.

CAP. XXIX. *Idem Bathoniensi episcopo.*

De illis qui infra annos aptos existentes matrimoniis contrahendis sponsalia contrahunt, siue vterque, siue alter, antequam ad annos aptos matrimoniis contrahendis perueniunt, reclamant & postulent separari, non sunt aliquatenus audiendi. Si vero alteruter eorum ad annos aptos contrahendis matrimoniis peruenerit, infra eosdem annos altero existente, sponsalia contrahuntur, si is qui minoris est ætatis, cum ad annos illos peruenerit, reclamauerit, nec in alterum voluerit consentire, iudicio ecclesiæ poterunt ab inuicem separari. Vtrum autem mulier, quæ postquam ad annos matrimoniis contrahendis aptos venit, nupsit, ab eo si quærat dissidium, debeat separari: tuæ consultationi taliter respondemus; quod cum in eum semel consenserit, amplius consentire non potest aliqua-

Concil. Tom. 27.

Yyy

tenus, vel diuertere: nisi forte illi nupsit, postquam ad annos aptos matrimonii contrahendis peruenerit, & in eum suum omnino negauerit præstare consensum.

CAP. XXX.

Alexander III. Burdegalensi archiepiscopo.

Consuluit nos tua fraternitas, quid tibi faciendum sit de milite quodam, qui cum mulierem quamdam duxerit in uxorem, & eam longo tempore tenuerit, & prolem ex ea susceperit: nunc matrimonium suum accusat, dicens in quarto gradu consanguinitatis esse: ad quod utique consultationi tuæ taliter respondemus, quod si præfatus miles mulierem ipsam in facie ecclesiæ duxerit, & longo tempore tenuerit, non debet vox accusationis suæ admitti, nisi personæ aliæ & idoneæ appareant, & merito suspicionis carentes, quæ matrimonium ipsum velint & possint legitime accusare: nec heredes personæ admitti debent, si per viginti vel octodecim annos insimul sine quæstione remanserint.

CAP. XXXI. *Innocentius Vintoniensi episcopo.*

Super eo quod interrogasti de sacramento coniugii, breuiter respondeo: Illam quam dixisti, a patre coniugi traditam, & ab eo cui tradita fuerat, patri commendatam, donec statuta die in domum suam ille traduceret: dico quod legitimo consensu interueniente, ex eo statim coniunx fuerit, quod spontanea * voluntate sese coniugem esse consenserit, non enim futurum promittebatur, sed præsens confirmabatur. Quapropter quidquid cum alia postmodum factum est in coitu siue in generatione proli, tanto reprehensibilis est secundum, quanto verius primum. Constante enim primo, quanto amplius in Deum committitur, tanto magis culpa augetur. His ergo cognitis, facile erit negotium præsentium latoris tuæ discretioni debito fine terminare.

CAP. XXXII. *Idem Cassinensi abbati.*

Ex literis tuis ad nos directis accepimus, quod cum quidam secreto mulierem viduam subarrasset, & cognoscens carnaliter cohabitasset cum ea per annum, Mundualdus virum mulieris traxit in causam, proponens quod

ANNO
CHRISTI
1179.

illam in potestate sua positam, quasi fornicariam cognouisset: tunc vir & mulier iuramento firmarunt, quod ab anno alter in alterius copulam maritalem consenserat, & de cetero sicut vir & mulier simul cohabitarant. Cum autem nec iuramento fidem mulieris procurator habuit, exegit eam publice subarrari. Quod cum vir publice facere paratus esset in conspectu ecclesie, surrexerunt duo proponentes, prefata mulieris coniuges in quinto gradu vel sexto consanguinitatis sese contingere: quia pater eius, qui eam subarrare volebat, priorem virum in quarto consanguinitatis gradu attigerit. Vnus autem ita se audiuisse iurauit, alius autem id iurare voluit, & ob hoc licet ille prefatam viduam subarrare distulerit, minime tamen ab eius cohabitatione discessit. Processu vero temporis ad instantiam Mundualdi prefatus vir publice matrimonium celebrauit, & postmodum fere per annum cum vxore permanfit. Nunc autem quaestio prima reuixit, & iurauerunt duo coram archiepiscopo plebano, velut dicis, quod primus vir fuit in quinto gradu consanguinitatis patri viri praesentis. Vnde quia diuersi diuersa sentiunt, quid agendum sit in hoc casu, meis quaeris literis edoceri. Quocirca discretioni tuae per A. S. mandamus, quatenus vtramque partem ante tuam praesentiam conuoces, & facias testes coram te iurare, & adhuc inquiras, a quibus & quando didicerint quod testantur. Si vero post motam quaestionem didicerint, non est iam dictum matrimonium dissoluendum. Similiter nec si ab accusatoribus matrimonii didicerint. Inquisita vero veritate diligenter, si per testes circumspicos & omni exceptione maiores inueneris, quod primus vir patrem superstitis in quinto vel sexto gradu attigerit, non differas sententiam diuortii promulgare. Aequae enim, vt Canones dicunt, abstinendum est a consanguineis vxoris, ac propriis, vsque ad sextum gradum. Ceterum prudentiam tuam nolumus latere, quod personae idoneae nominandae sunt, & gradus distinguendi ab vtroque latere & computandi: nec sunt causae matrimonii tractandae per quoslibet, sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi, & statuta Canonum super his nequam ignorent.

Quorum
testimonia
non valeat.

Personas
nominandas, & gradus ex vtroque latere distinguendos.

Qui iudices futuri?

CAP. XXXIII. *Idem* Exoniensisepiscono.*

Præterea hi qui matrimonio contrahendo pure & sine omni contradictione fidem dederunt, aut iuramentum fecerunt, commonendi sunt diligentius & exhortandi, & omnibus modis inducendi, vt fidem præstitam vel iuramentum factum obseruent, & se, sicut promiserunt, coniungant.

PARS VII. DE POTESTATE IVDICVM
DELEGATORVM, ET DE VARIIS
literis diuersis temporibus impetratis.

CAP. I.

Idem Londoniensi episcopo.

CVM tibi sit de benignitate sedis apostolicæ indulgendum, vt causas, quas de mandato nostro suscipis terminandas, liceat tibi personis aliis vni vel pluribus delegare: sed ab his quibus causa fuit per te commissa, fas sit litigantibus appellare, etsi eadem causa tibi fuerit a nobis, appellatione cessante, commissa: accidit interdum, sicut tu asseris, quod causam, quam tibi commisimus, appellatione postposita, terminandam, aliorum experientia committas audiendam, & appellationem alter litigantium ad tuam, alter ad nostram audientiam interponat: consultationi tuæ respondemus, quod ei appellationi, quæ ad nos interponitur, est omnino deferendum, licet fuerit appellatione remota commissa.

CAP. II. *Idem Bathoniensi episcopo.*

3. q. 9. Hortamur.

Rom. 1.

Quia quæsitum est a nobis ex parte tua, quid faciendum sit de potestatibus, quæ, cum præcipimus alicui iustitiam exhiberi, de his quos diligunt aut tueri volunt, minis & terroribus suis conquerentes filere compellunt, & mandatum nostrum eludunt: id tibi respondemus, quod sicut agentes & consentientes pari poena scripturæ testimonio puniuntur; sic tam eos qui trahuntur in causam, quam principales fautores eorum, si eos manifeste cog-